

Myönteinen tulevaisuus Suomelle

Uudenlainen myönteinen kestävä Suomen tulevaisuuskuva on tutkitusti tarpeen

Kestävä hyvinvointiyhteiskunta voidaan saavuttaa

Tulevaisuuden Suomessa on mahdollista elää hyvää, terveellistä ja merkityksellistä elämää pienellä ympäristökuormituksella. Tähän päästään monitieteisellä talousviisaudella, rohkeita järjestelmämurroksia toteuttamalla ja laajalla yhteiskunnallisella vuoropuhelulla. Tärkeää on ottaa mukaan ne ryhmät ja organisaatiot, jotka eivät ole tähän mennessä päässeet osalliseksi kestävä elämäntavan rakentamiseen. Pitkän aikavälin kestävä tulevaisuus tehdään tieteellisen tiedon pohjalta nyt – yhdessä eri toimijoiden kesken.

Ekologisesti kestävä ja reilun hyvinvointiyhteiskunnan rakentaminen on samanlainen kansallinen hanke kuin aikoinaan yleisen opivollisuuden, koulujärjestelmän ja kaikkia palvelevan terveydenhuollon luominen tai eläkejärjestelmän käynnistys olivat. Tehtävä ei ole mahdoton, mutta sen toteuttamiseen tarvitaan laaja poliittinen sitoutuminen, tietopohjaisen päätöksenteon kunnioitus ja

elämäntapamme uudelleenajattelu kaikkia ihmisiä mukaan ottavalla tavalla. Meidän on irtauduttava sellaisen edistyksen tavoittelusta, joka kasvattaa ympäristövelkaa. Irtautuminen edellyttää, että jokainen päätöksentekijä yhteiskunnan eri sektoreilla ja tasoilla ottaa aktiivisesti vastuuta riskien ja mahdollisuuksien tunnistamisesta ja osallistuu planeetan rajat tunnistavan ekososiaalisen sivistyksen ja tuotantotavan rakentamiseen.

Suomi toimii väijäämättä globaalissa yhteisössä osana planeetan luonnonjärjestelmiä. Tuotannon ja kulutuksen vaikutukset ulottuvat ekosysteemeihin ja ihmisiin eri puolilla maapalloa. Suomella on sekä edellytykset että globaali velvollisuus suunnan näyttämiseen muille. Hyvänä esimerkkinä oleminen edellyttää sitä, että tunnistamme yhdessä yhteiskunnan eri toimijoiden kanssa kestävä tulevaisuuden näkymän, asetamme kunnianhimoiset tavoitteet ja toimimme niiden toteuttamiseksi määrätietoisesti.

Suomella on sekä edellytykset että globaali velvollisuus suunnan näyttämiseen muille.

Tarvitsemme nopean muutoksen yhteiskunnan rakenteissa ja toiminnassa

Luonnonvarojen liikkakäyttö ja ympäristön saastuminen ovat edenneet niin pitkälle, että vähittäisen muutoksen sijaan tarvitaan ripeä yhteiskunnallinen murros, jossa voimavaroja kohdennetaan uudella tavalla kestävyttä edistävasti. Kestävyysmurros on systeeminen lähestymistapa, jolla yhteiskunta voi hallitusti ja kokonaisvaltaisesti muuttaa hyvinvointia ylläpitävät järjestelmänsä nykyisistä kestävämmiksi. Kestävyysmurroksen esteenä on kuitenkin hidasteita ja harhapoluille ohjavia suuntaviittoja. Näitä ovat muun muassa jatkuvuus-, hankaluus- ja irtikykentäharhat.

Valtionhallinnolla on suuri rooli viitoittaa tietä kohti kestävyttä. Se voi monin tavoin tukea, osallistaa ja muilla tavoin innostaa ihmisiä ja yhteisöjä kestävyysmurroksen tekemiseen. Valtionhallinto voi purkaa esteitä ja muokata rakenteita, mutta ei kuitenkaan yksin rakentaa kestävä tulevaisuutta tai kiihdyttää kestävyysmurrosta. Mukaan tarvitaan kaikki yhteiskunnan toimijat monissa eri rooleissa yritystoiminnassa, rahoitusjärjestelmässä, media-alalla, kunnissa, opetuksen ja tutkimuksen parissa sekä yhteisöissä, järjestöissä ja yksilöinä.

Uudenlainen visio kuljettaa kestäväan tulevaan

1. askel: suunta
Kun haluat uutta, päästä irti vanhasta.

2. askel: muunneltavuus
Kun haluat varmistaa etenemisen, tunnista riskit ja kehitä joustokykyä.

3. askel: oppiminen
Kun tavoittelet hyvinvointia, varmista ekososiaalinen sivistys, jossa tieto ja eettisyys yhdistyvät.

Tulevaisuuden Suomessa

on mahdollista elää hyvää, terveellistä ja merkityksellistä elämää pienellä ympäristökuormituksella. Tähän päästään monitieteisellä talousviisaudella, rohkeita järjestelmämurroksia toteuttamalla ja laajalla yhteiskunnallisella vuoropuhelulla. Pitkän aikavälin kestävä tulevaisuus tehdään tieteellisen tiedon pohjalta nyt – yhdessä eri toimijoiden kesken.

Kestävä hyvinvointi

Merkityksellinen ja arvokkaaksi koettu hyvä elämä

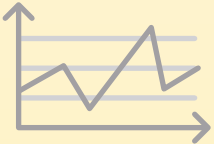
Onnistuaksemme tarvitsemme mukaan kaikki yhteiskunnan toimijat.

100
Hintojen nousu

Konfliktit ja sodat

Virukset

Jatkuvuus-, hankaluus- ja irtikytkentäharhat

Saasteet
Ympäristövelka

Epäoikeudenmukaisuus

uudet hyvinvoinnin mittarit

vuoropuhelu

tietopohjainen päätöksenteko

kokeilut ja hyvät esimerkit

systeminen ajattelu

Ekososiaalinen sivistys

Kestävyysmurros tarjoaa monenlaisia tehtäviä. Mukaan tarvitaan kaikki yhteiskunnan toimijat monissa eri rooleissa yritystoiminnassa, rahoitusjärjestelmässä, media-alalla, yhteiskunnallisissa palveluissa ja päätöksenteossa, opetuksen ja tutkimuksen parissa sekä yhteisöissä, järjestöissä ja yksilöinä.

Yhteiskunnallinen keskustelu keinona irtautua harhapoluilta

Suomessa on yhteisymmärrys siitä, että kestävä kehitys halutaan edistää. Konkreettisia keinoja on kuitenkin eri näkemyksiä.

Vakiintuneiden instituutioiden, toimintatapojen ja varmoina pidettyjen vanhojen totuuk-sien vuoksi uudenlaisen ja epävarmuuksia korostavan tiedon on vaikea päästä mur-tautumaan sisään julkisen vallan ja yritysten päätöksentekoon. Vakaassa toimintaym-päristössä päätöksenteon rutiinit auttavat toimimaan tehokkaasti, mutta uudenlaisia haasteita ratkaistaessa on kyettävä sekä irtautumaan vanhasta että sovittamaan uu-det toimintatavat aikaisempiin päätöksente-kojärjestelmiin ja toimeenpanorakenteisiin.

Uudenlaisen tiedon lisäksi tarvitaan uu-denlaisia tiedontuotannon ja soveltamisen tapoja. Systeemijattelun hyödyntäminen

eri toimijoiden kanssa käytävässä yhteiskun-nallisessa keskustelussa auttaa ottamaan epävarmuuksia haltuun. Eri näkökulmia yh-teen tuova dialogi rikkoo oletusta siitä, että on löydettävissä vain yksi selkeä vaihtoehto, jolla monimutkaiset ongelmat ovat ratkais-tavissa.

Eri toimijoita aidosti kuuntelevan yhteisen keskustelun perustaksi tarvitaan laaja-alai-ta tutkittua tietoa. Esimerkiksi sosiaali- ja terveyspolitiikkaa ei pidä jättää yksin sosi-aalipoliitikoille, eikä taloutta ekonomistien harteille, vaan keskustelu tulevaisuuden kes-tävästä taloudesta tulee olla laajapohjaista ja monitieteellistä.

Kestävyyspaneeli on tunnistanut seuraavia keskeisiä harhoja, jotka hidastavat kestä-vyysmurroksessa etenemistä, ja keinoja, joilla harhoista voidaan päästä ylitse.

Hankaluusharhoista luontoa kunnioittavaan hyvinvointiin

Hankaluusharha on yleinen ensivaiku-telma kestävyysmurroksesta koroste-tun vaikeana ja toisiinsa arvaamat-tomasti kytkeytyvien haasteiden hankalana kimppuna. Kestävän kehityksen edistäminen näyttäytyy nykyisistä saavutuksista luopumi-sena tai vanhaan paluuna, vaikka se voitai-siin nähdä yhteistyöllä hallittavissa olevana, elämää rikastavana ja sujuvana siirtymänä kohti uusia kokonaisuudessaan kestäviä käytäntöjä.

Poliittiset päätöksentekijät, elinkeinoelämä ja yksittäiset kuluttajat tarvitsevat jaettuina kokemuksia siitä, että kestävyys tarkoittaa entistä helpompaa, mukavampaa ja toi-mivampaa ympäristöä sekä hyvinvointia ja terveyttä. Konkreettisten esimerkkien avulla voidaan jakaa kokemuksia siitä, millai-sia arvokkaita asioita haitallisista asioista luopuminen mahdollistaa ja millaisia ovat kulutustottumustemme ja tavoitteidemme ristiriitaisuudet.

Erilaisten kokeilujen avulla hyviä esimerkkejä voidaan kehittää entistä paremmiksi. Kestävyys-murroksen kirittäminen vaatii, että onnistuneista kokeiluista kerrotaan paikallisesti, kansallisesti ja globaalisti.

Terveyden vaalimisessa on tunnistettu kytkennät ihmisen ja ympäristön ter-veyden välillä planetaarisena terveyte-nä. Rikas luonto tukee sekä fyysistä että psyykkistä hyvinvointia, ja ilmastoviisas liikkuminen ja ruokavalio tukevat myös ihmisen terveyttä.

Lihan syönnin korvaaminen uusilla kas-vipohjaisilla proteiineilla on siirtymistä toisenlaiseen ruokavalioon, ei elämistä nälässä tai mausteettomuudessa. Lisäksi se tuo Suomeen uutta innovatiivista lii-ketoimintaa ja työpaikkoja. Liikkuminen vähäpäästöisemmin polkupyörällä tai jalan on muutos, joka parantaa elämän-laatua ja tuo mukanaan terveyshyötyjä ja liikunnan iloa.

Onnistunut kestävyysmurros auttaa vält-tämään kriisejä, mutta kriiseistä selviy-tymisellä on myös voimauttava vaikutus. Esimerkiksi koronapandemia tarjosi mo-nille työnantajille ja perheille mahdolli-suuden kokeilla luovasti terveyden ja hy-vinvoinnin vaalimista uusin tavoin; luonto tarjosi tartuntariskittömän tilan niin rau-hoittumiselle kuin liikunnalle, kotikeittiöis-sä oli mahdollista kokeilla uusia reseptejä ja yrityksissä luotiin uusia etätöiden toimin-tamuotoja ja rutiineja.

Tulevaisuustietoisuudella irti jatkuvuusharhoista ja irtikytkenän illuusiosta

Jatkuvuusharhassa rakennetaan huomista eilisen saumattomaksi jatkumoksi, eikä järki ja tunne anna tilaa radikaalisti muunlaisille tulevaisuuksille. Tämä on ongelmallista maailmassa, jossa muutoksia voimistavat globaali keskinäisriippuvuus, uudet teknologiat sekä ilmastokriisi ja luontokato. Aiemmin vallinneet toiminnan reunaehdot muuttuvat ja voivat murentua perinpohjaisesti. Jatkuvuusharhaa ruokkii myös ajatusmalli erilaisten tulevaisuuksien epärealistisuudesta, vaikka on varmaa, että tulevaisuus tulee olemaan toisenlainen kuin nykyisyys.

Jatkuvuusharhaan liittyy myös kuvitelma siitä, että pystymme samanaikaisesti kasvattamaan taloutta ja pienentämään ympäristön kuormaa eli irtikytkenän illuusio. Tutkimusnäytön perusteella bruttokansantuotteella mitatun talouskasvun irtikytkenää ympäristökuormituksen kasvusta ei ole mahdollista saavuttaa. Lisähaasteena on nykymallinen tuotannon haittojen ulkoistaminen ulkomaille, mikä synnyttää ylioptimismia esimerkiksi ilmastopäästöjen vähenemisestä Suomessa.

Hyvinvoinnin irtikytkenää talouskasvusta tai ympäristökuormituksesta ei voi saavuttaa nopeasti. Esimerkiksi Suomen sosiaali- ja terveyspolitiikassa on sitouduttu 1960-luvulta asti voimakkaasti kansalaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen. Tämän hyvinvointilupauksen lunastamisen on katsottu

vaativan korkeaa työllisyysastetta ja sen tuomaa bruttokansantuotteen kasvua. Nyt haasteena on talouskasvun haittojen hallinta samanaikaisesti, kun muun muassa väestön ikääntyminen lisää sosiaali- ja terveyspalveluiden rahoitustarvetta.

Ympäristöhaittojen kustannusten täysimittainen ja äkillinen sisällyttäminen tuotteiden ja palvelujen hintoihin aiheuttaisi rajun kustannusten nousun sekä lisäksi riskiä kulutuksen

ja vaurauden epätasaiselle jakautumiselle. Lisäksi ekologisen kestävyden edistämiseksi tehtävät investoinnit leikkaisivat pahimmillaan merkittävästi muihin julkisiin menoihin kohdistuvia voimavaroja. Samaan aikaan on tarvetta

luopua ainakin ympäristölle haitallisista verotuista. Haasteena ovat vaatimukset julkisen talouden vakauttamiselle ja velkaantumisen vähentämiselle. Näihin vaatimuksiin suhtaudutaan Suomessa nykyisin paljon vakavammin kuin menneinä vuosikymmeninä.

Tarvitsemme parempaa kykyä ymmärtää polkuriippuvuudet, tunnistaa muutosten luonnetta ja tuottaa tavoitteellista, ihmisen ja luonnon hyvinvointia tukevaa muutosta epävarmassa maailmassa. Tulevaisuustietoisuuden vahvistamisella voidaan luoda ymmärrystä vaihtoehtoisista tulevaisuuksista, toimijuutta muutosten edessä, kykyä systeemiseen ajatteluun ja huolenpitoa toisista.

Hyvinvoinnin irtikytkenää talouskasvusta tai ympäristökuormituksesta ei voi saavuttaa nopeasti.

Globaali talousviisaus tukee taloudellista uusjakoa

Kaikki kasvu ei ole laadultaan samanarvoista. Tarvitsemme tiettyjä asioita paljon vähemmän kuin toisia, vaikka nykyisessä talouden tilinpidossa nämä näkyisivät samanarvoisina. Syvälle menevä arvokeskustelu taloudellisten uusjakojen tarpeesta on edessä, mikäli ihmisten globaali eriarvoistuminen etenee nykyistä tahtia. Kestävyysmurroksen hallittu toteutus edellyttää rajua kasvua niillä toimialoilla, jotka ratkaisevat asioita, ja rajua supistumista tai toiminnan kertakaikkista lopettamista niillä toimialoilla, jotka ovat haitallisia.

Elinkeinotukien uudelleensuuntaaminen on keskeinen ohjauskeino, jota valtionhallinnon tulee välittömästi edistää. Tuet tulee suunnata pois ympäristölle haitallisilta toimialoilta ja kohdistaa ne ratkaisujen etsimiseen ja toteuttamiseen. Tämä tuo merkittäviä muutoksia maankäyttöön sekä edellyttää fossiilitalouden alasajoa niin tiedollisten, taloudellisten kuin juridisten ohjauskeinojen avulla, huomioiden reiluuskäkökulmat ja niiden edellyttämät tukitoimet. Vaikka tämä johtaa merkittävään varallisuuden uusjakoon, omaisuuden kokonaismäärän supistumista ei välttämättä tapahdu. Pitkällä aikavälillä kestävyysmurros on paras keino varallisuusromahdusten ehkäisyyn. Avoin keskustelu varallisuuden yhteiskunnallisesti oikeudenmukaisesta jakautumisesta on tarpeen myös Suomessa.

Bruttokansantuotteen rinnalle tarvitaan nykyistä kattavampia ja realistisempia talouden ja hyvinvoinnin mittareita. Niiden tuottaman tiedon avulla voidaan kasvattaa tulevaisuustietoisuutta ja auttaa kestävästä tulevaisuuden vision konkretisoinnissa. Kulutuksen ympäristövaikutusten ohjaamiseksi pitää tuottaa läpinäkyvämpää tietoa niin kotimaan kuin kansainvälisen kaupan tasolla. Mahdollisuuksia voi löytyä myös uudeltaisesta hyvinvoinnin käsitteestä esimerkiksi

siirtämällä painopistettä terveyden vaalimiseen luontopohjaisilla ratkaisuilla sekä ehkäisemällä ympäristöstä muodostuvien terveysriskien syntyä, kuten ilmansaasteita, meluhaittoja, kuumuutta ja pandemoita.

Elinkeinotukien uudelleensuuntaaminen on keskeinen ohjauskeino, jota valtionhallinnon tulee välittömästi edistää.

Nykyisen kestävyysajattelun painolastit ja mahdollisuuksien muutospolut

Kestävyysmurros on monin paikoin jo käynnistynyt. Polut kohti myönteistä, kestävää tulevaisuutta ovat avautumassa. Esteiden raivaamiseksi on tehtävä koko yhteiskunnan voimin vielä paljon työtä. Tieteidenvälisellä tutkimuksella on kyetty osoittamaan, että positiiviset kestävyysvisiot tuovat eri toimijoita yhteen ja edesauttavat murrospolkujen rakentamisen esimerkiksi ruoka- ja tekstiilijärjestelmissä, mikäli tarjolla on eri toimijoita sopuisasti yhteen tuovia pitkäjänteisiä prosesseja.

Kestävyysajattelun edistäminen on jatkuvaa, tavoitteellista työtä. Tarvitsemme kestävään suuntaan ohjaavia ja hyvään vauhtiin sysääviä esimerkkejä. Ratkaisevan tärkeää on määrittää sekä viipuvaikutuskohdat, jotka kirittävät monia eri toimijoita eteenpäin, että keskeiset kipukoh-

Olemme joutuneet elämään samaan aikaan sekä COVID-19-viruksen muunnosten että muiden terveysthuolien kanssa. Kansanterveys kytkeytyy niin maa- tai metsätaloutta horjuttaviin ekosysteemien muutoksiin, ilmatoriskeihin kuin vaikkapa globaalin eriarvoisuuden ja jännitteiden lisääntymiseen.

Ongelmat, kuten pandemiat, ilmastonmuutos tai aseelliset konfliktit eivät tule yksitellen, ja niiden synnyttämät kriisit nivoutuvat yhteen.

dat. Niillä tunnistetaan, mihin asioihin on erityisesti panostettava. Kestävyysmurros rakentaa tulevaisuutta, jossa kriisien syntyä hillitään ja hallitaan nykyistä paremmin. Meneillään olevat kriisit osoittavat, että pystymme ainakin hetimitäin toimimaan yhteiskunnissa rivakasti yhteisen päämäärän eteen. Ne auttavat myös kuvittelemaan seurauksia muista äkillisistä syvistä kokonaiskestävyysvajeista ja hallitsemattomien kriisien seurauksista. Ongelmat, kuten pandemiat, ilmastonmuutos tai aseelliset konfliktit eivät

tule yksitellen, ja niiden synnyttämät kriisit nivoutuvat yhteen. Kriisien kytkennät levitäytyvät laajalle ja niiden tunnistaminen onkin keskeistä kriisien ennaltaehkäisemisessä ja hallinnassa. Kriisien hallintaa tukee siirtyminen keskittyneistä globaaleista ketjuista hajautettuihin, joustokykyisempiin tuotantoketjuihin. Tätä varten tarvitaan uudenlaista tietopohjaa mahdollistamaan tulevaisuuden skenaarioiden laadinnan.

Julkisessa keskustelussa ylisukupolvinen vastuu näyttöytyy usein talouskasvun ja jatkuvan kuluttamisen tarpeellisuuden painottamisena. Sen sijaan ilmastokriisiin ja luontokatoon, jotka vievät tulevien sukupolvien elinmahdollisuuksia, ei suhtauduta talouspuheessa samalla vakavuudella. Talous on muuttunut toimintaa ohjaavaksi itseisarvoksi, vaikka sen tulisi olla vain hyvinvoinnin edistämisen keino.

Maapallon tilanne on vakava ja edellyttää kiireellistä kehityksen suunnanmuutosta. Kokonaiskestävyudessa talouden ja yhteiskunnan toiminnan perustana on planeetan rajojen tinkimätön kunnioittaminen. Vaurautta pitää luoda ja jakaa niin, ettei planeetan kyky tuottaa ihmisille hyvinvointia vaarannu. Uuden ajattelutavan rakentaminen edellyttää hyvinvoinnin, luonnon järjestelmien ja talousajattelun keskinäisriippuvuuksien tunnistamista ja välitöntä huomiointia päätöksenteossa, ihmisten osallistumista sekä kestävämpien toimintamallien esiintuomista.

Kohti onnistunutta kestävyy- murrosta

Voimme rakentaa kuvitteellisen toiminnan tilan, jota tavoitella. Se on tulevaisuuden tila, jota ei vielä ole, mutta, jonka elementit voidaan jo tunnistaa. Se on erimuotoinen eri maissa ja kulttuureissa, mutta periaate on sama. Tulevaisuuden toiminnan tilassa ihmisten ylläpitämät instituutiot yhdessä kehittävät ja ylläpitävät järjestelmiä, jotka tukevat sekä ihmisen että planeetan terveyttä ja hyvinvointia, mistä muodostuu yhteen sointuva planetaarinen kokonaisuus.

Alkurytmit ovat jo ilmassa. Suomessa ne kaikuvat yhteiskunnan eri tasoilla ja eri toimijaryhmissä. Nyt tarvitaan yhteinen tulevaisuuskuva, yhdessä sovitut tavoitteet ja liuta konkreettisia toimia etenemiselle. Poliitikoilla ja valtionhallinnolla on keskeinen tehtävä tuoda kaikki kestävänsä tulevaisuuden rakentajat yhteen. Tarvitaan myös legitiimejä menettelytapoja ristiriitojen käsittelylle ja riittävän hyvien kompromissien rakentamiselle.

On aika päästää irti epärealistisista tulevaisuuskuvista, jotka joko uskottelevat, että nykyinen tuhlaileva ja epäoikeudenmukainen kehitys voisi jatkua, tai maalavat tulevaisuuden, jossa ei näy mahdollisuuksia hyvinvoinnin säilymiseen.

Kestävyyspaneeli on laatinut suositukset valtionhallinnon tehtäviksi ohjata eri toimijoita kestävyysmurroksessa

Suosituksien valtionhallinnon tehtäviksi

Yritystoiminnan ohjaus

- Luoda mekanismit keskeisten ympäristöhaittojen ja -hyötyjen hinnoitteluun ja sisällyttää ne raaka-aineiden ja tuotteiden hintoihin. Hiilen päästökaupasta saadut kokemukset auttavat hinnoittelun toteutuksessa.
- Vahvistaa reilun palkkauksen ja säällisten työolojen takaaminen valtioiden välisen yhteistyön avulla.
- Varmistaa verotuksella ja muilla taloudellisilla ohjauskeinoilla, että yrityksen toiminnasta saatava taloudellinen tulos ei hyödytä suhteettomasti vain osakkeenomistajia vaan myös rahoittaa yhteiskunnan infrastruktuuri- ja koulutustehtäviä, jotka mahdollistavat yritysten toiminnan.
- Virittää verotus ja taloudellinen kannustinjärjestelmä kestävyysmurrosta tukevaksi.
- Tarjota alustoja toimialojen kestävyystoimien yhteiskehittämiselle.

Rahoitusjärjestelmän ohjaus

- Edistää rahavirtojen läpinäkyvyyttä ja verotuloja lisääviä toimenpiteitä, kuten veroparatiisien toiminnan rajoittamista ja globaalia transaktioveroa yhteistyössä toisten valtioiden kanssa.
- Mahdollistaa verohelpotuksilla ja informaatio-ohjauksella kotitalouksien sijoituksia kestävyys siirtymän edellyttämien investointien rahoitukseen.
- Ohjata uusien innovaatioiden ja yritysten rahoitusehtoja suuntaan, jossa mitataan ekologista jalanjälkeä, kestävyys siirtymän mahdollistamista, sosiokulttuurista kestävyttä ja pitkän aikavälin taloudellista tuottoa.

Media-alan ohjaus

- Tukea taloudellisin ohjauskeinoin kriittisen median vastuullista toimintaa, jossa pyritään valvomaan valkankäyttöä, rakentamaan ilmiöistä kokonaiskuvia ja vastakkainasettelun sijaan avaamaan luotettavaan tietoon perustuvia ratkaisupolkuja.
- Verotuksellisin keinoin, esimerkiksi alentamalla arvonnäköveroä, tukea mediaa, joka luopuu mainoksista ja perustaa ansaintansa esimerkiksi tilausmaksuihin.
- Varmistaa, että kestävä kehitys on läpileikkaava teema YLE:n strategiassa ja sen toimeenpanosuunnitelmissa.

Suosituksset valtionhallinnon tehtäväksi

Kunta- ja maakunta-hallinnon ohjaus

- Ohjata kuntien ja hyvinvointialueiden rahoitusta kattavilla kestävyysmittareilla.
- Asettaa kestävyyskriteerit ja seuranta- ja seuranta- ja aluetason budjetointiin.
- Varmistaa kuntien välinen yhteistyö kestävä kehityksen edistämiseksi.

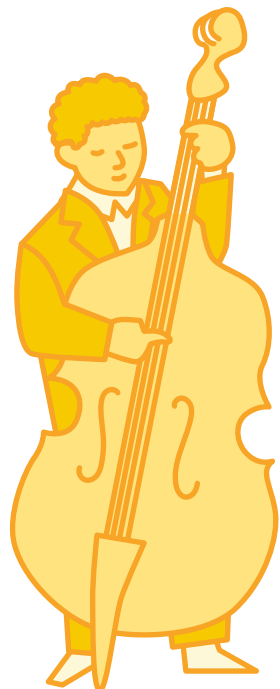
Tutkimuspolitiikka

- Turvata riittävä, pitkäjänteinen ja riippumaton rahoitus ratkaisukeskeiselle tieteidenväliselle tutkimukselle.
- Mahdollistaa avoimen ja kriittisen tiedon tuotanto poliittiseen päätöksentekoon sekä laajemmin yhteiskuntaan, ja siten varmistaa tulevaisuuden vielä ennakoimattomien kestävyysmurroksen esteiden ja mahdollisuuksien tunnistaminen.
- Varmistaa tieteen ja päätöksenteon yhteistyö, jotta yhteiskunnassa laajalti on yhteinen ymmärrys keskeisistä trendeistä ja muutostekijöistä, niiden vaikutuksista sekä eri toimien seurauksista.

Koulutuksen ohjaus ja oppimista tukeva politiikka

- Asettaa kestävä kehityksen ratkaisukeskeinen oppiminen osaksi vahvaa ja jokaisen mukaansa ottavaa kansallista koulutusjärjestelmää.
- Turvata kriittiseen, tiedepohjaiseen ajatteluun harjaantumisen kaikilla koulutusasteilla ja elinikäisessä oppimisessä.
- Edellyttää yliopistot ja muut oppilaitokset yhteistyöhön kestävä kehityksen opetuksen kehittämisessä.

Suosituksset valtionhallinnon tehtäväksi

Yhteisöjen ja kansalaisjärjestöjen ohjaus

- Osoittaa riittävä taloudellinen tuki kansalaisjärjestöille kestävyysmurrosta edistävään toimintaan.
- Edellyttää ihmisoikeuksien tinkimätön kunnioittaminen vapaan kotimaisen ja kansainvälisen kansalaistoiminnan turvaamiseksi.
- Varmistaa laajan kansalaiskeskustelun edellytykset nykyisten ja tulevien kestävyyskysymysten hallinnasta.

Yksilöitä ohjaava politiikka

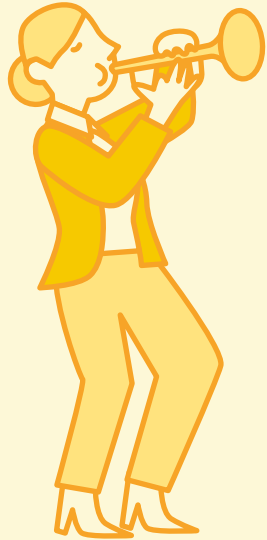
- Parantaa lainsäädännöllä ja informaatio-ohjauksella kuluttajatuotteiden uudelleenkäyttö- ja korjaus- ja huoltoratkaisujen toimintaedellytyksiä.
- Tarjota uusia mahdollisuuksia rakentavalle kansaisaktiivisuudelle, esimerkiksi kansalaisfoorumit.
- Mahdollistaa kansalaislähtöiset kokeilut ja niiden arviointi.

Kansainvälisen yhteistyön politiikka

- Otaa aktiivinen rooli globaaleihin haasteisiin ja kriiseihin liittyvissä neuvotteluissa.
- Tuoda vahvan tieteidenvälisen kestävyysmurroksen tavoitteen ja sisällön osaksi EU:n ja YK:n toimintaa.

Panelistit

Paneelin työtä koordinoivat Helsingin yliopisto, Luonnonvarakeskus ja Suomen ympäristökeskus.

Jari Lyytimäki, Suomen ympäristökeskus

Katriina Soini, Luonnonvarakeskus

Eeva-Lotta Apajalahti &
Linda Lammensalo, Helsingin yliopiston
kestävyytieteen instituutti

Taitto ja kuvitus: Rodinia
Kestävyyspaneeli, Helsinki 2022

CC BY-SA 4.0

ISBN 978-952-69830-1-1 (pehmeäkantinen)
ISBN 978-952-69830-2-8 (PDF)

Eeva Furman

puheenjohtaja,
ympäristöpolitiikka,
kestävä kehitys

Katriina Siivonen

varapuheenjohtaja,
tulevaisuudentutkimus,
kulttuurinen kestävyysmurros

Lassi Linnanen

varapuheenjohtaja, systeemi-
ajattelu, ympäristötalous

Minna Halme

kestävä talous ja liiketoiminta

Jouni J.K. Jaakkola

terveys ja hyvinvointi

Mikko Mönkkönen

ekologia ja luonnonvarojen
käytön kestävyys

Juho Saari

sosiaali- ja terveystieteet

Arto O. Salonen

ekososiaalinen
transformaatio

Tuuli Toivonen

kaupunkimaantiede

Anne Tolvanen

metsien käyttö ja ilmaston-
muutoksen hillintä

Kirjallisuus

Kestävyyspaneeli (2020). Kuusi polkua kestävyteen: evästyökset systeemisen kestävyysmurroksen edistämiseksi Suomessa. Kestävyyspaneelin julkaisuja 1/2020.

Apajalahti, E.-L., Lammensalo, L., Lyytimäki, J., Soini, K. (toim.) (2021). Kuuden polun kestävyysmurrokset. Tabuista toimintaan. Kestävyyspaneelin julkaisuja 1/2021.

Halme M., Furman E., Apajalahti E.-L., Jaakkola J., Linnanen L., Lyytimäki J., Mönkkönen M., Salonen A. O., Soini K., Siivonen K., Toivonen T., & Tolvanen A. (2021). From efficiency to resilience: systemic change towards sustainability after COVID-19 pandemic. In: Böhm S. & Sullivan S. (eds.) Negotiating Climate Change in Crisis: Social Science Perspectives. Open Book Publishers: Cambridge. 13-24. <https://doi.org/10.11647/OBP.0265>.

Eurostat (2022). Sustainable Development Goals – Overview. <https://ec.europa.eu/eurostat/web/sdi>

Persson, L., Carney Almroth, B. M., Collins, C. D., Cornell, S., de Wit, C. A., Diamond, M. L., Fantke, P., Hassellöv, M., MacLeod, M., Ryberg, M. W., Søgaard Jørgensen, P., Villarrubia-Gómez, P., Wang, Z., & Hauschild, M. Z. (2022). Outside the Safe Operating Space of the Planetary Boundary for Novel Entities, Environmental Science & Technology, 53(3): 1510-1521. <https://doi.org/10.1021/acs.est.1c04158>

Tilastokeskus (2022). Kestävän kehityksen YK-indikaattorit – Agenda2030. <https://www.stat.fi/tup/kestavan-kehityksen-yk-indikaattorit-agenda2030.html>

United Nations (2022). Sustainable Development Goal indicators. <https://unstats.un.org/sdgs/>

Valtioneuvoston kanslia (2022). Kestävän kehityksen tila – Mitä faktat kertovat? <https://kestavakehitys.fi/seuranta>